

Bijlage HAVO
2012

tijdvak 1

geschiedenis

Bronnenboekje

De Republiek in een tijd van vorsten

bron 1

Een fragment uit de Pragmatieke Sanctie van 1549, het document waarin Karel V de opvolging in de zeventien Nederlandse gewesten regelt:

Wij Karel, bij de gratie Gods Rooms Keizer, laten weten aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen, dat wij geoordeeld hebben dat het van groot belang is voor onze voornoemde landen¹⁾ dat zij in de toekomst altijd onder eenzelfde vorst zouden blijven. Die zou ze in één geheel houden, wetend dat hun deling ten gevolge van opvolgingen en erfenissen hun ondergang en ruïne zou betekenen. Afgescheurd en van elkaar gescheiden, zouden zij ten prooi kunnen vallen aan buurstaten. Dit zal echter kunnen worden vermeden, als onze landen altijd in het bezit blijven van één vorst, die ze als één geheel bestuurt.

Gegeven in onze stad Brussel in de maand november van het jaar Onzes Heren 1549.

noot 1 de zeventien Nederlandse gewesten

bron 3

In 1600 schrijft de Franse ambassadeur De Buzanval vanuit Den Haag aan de Franse ambassadeur De Boisize in Engeland:

De stadsbevolking hier, trouwens het volk in het algemeen, hangt uiteenlopende levensbeschouwingen aan. Het kleinste deel belijdt de hervormde godsdienst, die als enige vrijelijk in de Republiek uitgeoefend mag worden. Het grootste deel is katholiek en die dat niet meer is, noemt zich libertijn. Dat wil zeggen: waait met alle winden mee. De godsdienst is hier niet de bindende factor onder het volk, want de meerderheid behoort tot de kerk van Rome, die haar godsdienst echter niet vrijelijk mag beleven vanwege de afkeer die men van haar heeft. Overigens moet men wel beseffen, dat de haat tegen de Spanjaard hier vanaf het begin veel meer overheerste dan tegenstellingen over de godsdienst.

bron 4

Huwelijksportret van prins Willem II en Mary Stuart, dan 14 en 9 jaar oud. Mary is de dochter van koning Karel I van Engeland, Willem de zoon van stadhouder Frederik Hendrik. Op 2 mei 1641 treden zij in Londen in het huwelijk, waarna dit portret wordt gemaakt, waarschijnlijk door Antoon van Dyck:

bron 5

Op een bijeenkomst in Brussel in 1668 ontmoet de markies van Castel Rodrigo, landvoogd van de Spaanse Nederlanden van 1664 tot 1668, enkele gezanten van de Republiek. Hij vertrouwt hun toe:

(...) dat verscheidene brieven hem hadden bevestigd, met name die van de hertog van Lotharingen, dat Frankrijk iets aanzienlijks van plan was tegen de Republiek, deels om de doelstellingen uit te voeren die het ten aanzien van alle Nederlandse gebieden had, deels om wraak te nemen op de Republiek die de voortgang van zijn strijd door het Drievoudig Verbond¹⁾ belemmerd had.

noot 1 Verbond tussen Engeland, de Republiek en Zweden, gesloten in 1668

Dekolonisatie en Koude Oorlog in Vietnam

bron 6

In 1951 maakt het Amerikaanse congreslid John F. Kennedy een reis door Vietnam. Hij voert er gesprekken met Fransen en Vietnamezen. Bij zijn terugkeer geeft hij via de radio zijn mening over de politieke situatie:

Kolonialisme is geen onderwerp voor een theebransje. Miljoenen mensen hebben er dagelijks mee te maken. Ook dit gebied is gevoelig voor revolutie, wat telkens weer blijkt uit bloedige onlusten en moordaanslagen. De wil tot ingrijpende veranderingen heeft nu in Korea en Indochina geleid tot bloedige veldslagen en oorlog op grote schaal. In feite gaat het hier om de tegenstelling tussen een samenleving die vrij wil worden en een andere die zich wanhopig vastklampt aan wat ze al zo lang heeft. Het communisme heeft de landen in Azië veel te bieden, maar tegelijkertijd ligt hier een geweldige uitdaging voor het verspreiden van Amerikaanse opvattingen.

bron 7

In de jaren vijftig maakt een Vietnamese kunstenaar in opdracht van de communistische partij van Noord-Vietnam een propagandaprent van een straatverkooper:

Vertaling:

Tekst over de lading op de fiets: "Verkoop onze eigen producten!"

De schuin gedrukte tekst die rechtsonder eindigt: "Verkoop geen luxeproducten!"

Op de producten op de fiets staat onder andere: "katoen", "rijst", "bonen", "wokpannen".

Op de dozen in het onderste gedeelte staat onder andere: "parfum", "(luxe)zeep", "glas".

Toelichting

De man linksonder houdt een hoge hoed vast met de Franse vlag en de vallende man rechts van hem draagt een hoed met de vlag van de Verenigde Staten.

bron 8

De Amerikaanse wetenschapper Jeffrey Race doet in de periode tussen 1967 en 1968 onderzoek naar het succes van de Vietcong. Voor dit onderzoek ondervraagt hij Le Van Chan, een belangrijk lid van de communistische partij in Zuid-Vietnam, die in 1962 is gearresteerd door de regering van Zuid-Vietnam. Tijdens zijn gevangenschap verklaart Le Van Chan over de situatie op het platteland van Zuid-Vietnam:

De boeren vonden dat zij met hun bloed hadden betaald om de Fransen te verdrijven, terwijl de grootgrondbezitters samen met de Fransen tegen hen hadden gevochten. Op zijn minst hadden de boeren mogen verwachten dat hun rechten op de grond waren veiliggesteld. In plaats daarvan waren de boeren gedwongen hun land te verkopen en zij voelden zich dus het slachtoffer van de regering. De communistische partij profiteerde van deze situatie door te vertellen hoe slecht de regering was. De regering bestond uit grootgrondbezitters, die land van de boeren stalen. Daarbij kwamen nog de beschuldigingen van corruptie en misbruik door ambtenaren. Hierdoor stond het volk achter de communistische propaganda over landhervorming. Negentig procent van de bevolking bestaat tenslotte uit boeren en het land is hun enige middel van bestaan. Als Diem hun grond afpakte, hoe konden ze dan nog vrij zijn? De communisten buiten deze situatie goed uit. Zij maakten nooit propaganda voor het communisme, dat immers leert dat de grond moet worden gecollectiviseerd. Hadden ze dit verteld, zouden de boeren dan nog naar hen hebben geluisterd? In plaats daarvan zeggen zij: de boeren zijn de belangrijkste drijfkracht achter de revolutie. Als zij de partij volgen, zullen zij de baas zijn op het platteland en worden zij de eigenaren van hun grond.

bron 9

De volgende vier fragmenten zijn afkomstig uit toespraken van vier verschillende politici.

fragment A

En om wat duidelijker te zijn, wil ik twee wezenlijke punten noemen waar Kissinger het mee eens is, maar die ik verwerp. Het eerste is de aanwezigheid van Noord-Vietnamese troepen in Zuid-Vietnam. Het tweede is het politieke systeem dat de Noord-Vietnamezen ons in de toekomst willen opleggen. Net als de rest van het akkoord zijn deze twee punten bedacht door de communisten in Parijs.

fragment B

Wij moesten een besluit nemen, nadat we gisteren en vandaag zijn aangevallen en nadat negen torpedo's zijn afgevuurd op onze torpedobootjagers, die zich veertig mijlen uit de kust in open zee bevonden. Wij moesten die aanval wel beantwoorden. Het gaat om vier vijandelijke bases. Velen hebben ons aangeraden het noordelijk gebied binnen te vallen en te verhinderen dat ze onze mensen blijven doden vanuit deze havens, waar de vijand zich veilig waant. De schepen die op Amerikaanse schepen hebben geschoten, kwamen hier vandaan. Ik denk dat ik weet wat hun reactie zou zijn als we nu met de staart tussen de benen zouden afdruipten.

fragment C

Bij deze gelegenheid feliciteer ik, namens de Partij en de regering, van harte onze medelandgenoten en medestrijders in het hele land en bedank ik de socialistische broedervolken, de nabije en verre bevriende volkeren, inclusief de progressieve mensen in de Verenigde Staten voor hun aanzienlijke hulp en hun sympathie.

fragment D

Het is onzinnig om te zeggen dat deze president, die het altijd heeft opgenomen voor Zuid-Vietnam tegenover de Sovjet-Unie en de Volksrepubliek China en die zich altijd heeft verzet tegen wat hij ziet als een invasie van Noord-Vietnam... Het is onzinnig te denken dat zo'n president zich aan Hanoi overlevert. En waarom zou hij juist nu alles opgeven? Wat we gedaan hebben, is Zuid-Vietnam een kans geven om te overleven in een situatie die, op dit moment, meer wordt bepaald door politieke verhoudingen dan door militaire. Het is nu aan de Zuid-Vietnamezen om de politieke strijd te winnen die hun te wachten staat.

bron 10

De Amerikaanse fotograaf Eddie Adams is op 25 april 1965 getuige van een actie van Amerikaanse mariniers, die in een Zuid-Vietnamees dorp zoeken naar Vietcongstrijders. Uit het dorp wordt geschoten door een sluipschutter. Liggend op zijn buik maakt hij een foto:

Toelichting

Op de voorgrond een Vietnamese vrouw en man, beiden met kind.
Op de achtergrond twee Amerikaanse mariniers.

bron 11

De Amerikaanse senator James W. Fulbright schrijft in 1966 in zijn boek *De arrogantie van de macht*:

Mijn kritiek op het Amerikaanse beleid in Zuidoost-Azië komt voort uit mijn opvatting dat het Amerikaanse belang beter gediend is met steun aan het nationalisme dan met verzet tegen het communisme en dat als die twee samenkomen in één politieke beweging, het in ons belang is te accepteren dat de communisten in de regering van dat land komen, liever dan dat we de vrijwel onmogelijke taak op ons nemen om een zuiver nationalistische revolutie te onderdrukken. In Vietnam zijn wij uit angst voor het communisme de vijand geworden van een nationalistische beweging en dat heeft ons veel ellende bezorgd.

bron 12

Op 23 juni 1968 schrijft de Amerikaanse sergeant Allen Paul vanuit Vietnam aan zijn vriendin in de Verenigde Staten:

Ik ben trots op mijn patrouille en de mannen waarmee ik werk. Veel van hen hebben geen geld of opleiding en hebben diep in de problemen gezeten. Maar ik vind het een eer dat ze me beschouwen als een vriend. Dit zijn de mannen die Amerika hebben opgebouwd en niet de rijken en hoogopgeleiden. Ik hoop dat ik mijn leven aan hen kan wijden en ik probeer ze te helpen waar ik kan. Ik heb het geluk gehad dat ik in mijn leven kansen heb gekregen en ik hoop ze te gebruiken om er iets goed mee te doen.